

INGLIZ TILINI O'RGANISHDA TINGLAB TUSHUNISHNI OSHIRISHNING QULAY USULLARI

Boymurotova Muazzam Jalololiddinnovna

Olot tuman ixtisoslashtirilgan maktab-internati 9-sinf o'quvchisi

Murotova Shahnoza Ibragimovna

Olot tuman ixtisoslashtirilgan maktab-internati ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqola, ingliz tilini o'rganishda tinglab tushunish qobiliyatini oshirishning ahamiyatini ko'rsatadi. Tinglab tushunish, o'quvchilarga yangi so'zlarni o'rganish va grammatika ko'nikmalarini mustahkamlashda yordam beradi. Maqolada, ingliz tilidagi materiallarni yaxshiroq tushunish va muloqot qilish jarayonida samarali bo'lish uchun qo'llaniladigan texnikalar va usullar keltirilgan. Bular, o'quvchilarning tinglab tushunish qobiliyatini rivojlantirish bilan birga, ular o'z til bilimlarini amaliy ravishda qo'llash imkoniyatini oshiradi. Maqola, til o'rganishda nazariy bilimlarning o'rni bilan birga, amaliy ko'nikmalarning ham muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu maqolada, shuningdek, IELTS imtihonining tinglab tushunish bo'limiga tayyorlanayotgan o'quvchilar uchun samarali strategiyalar taqdim etiladi va tinglab tushunish mahoratini oshirish uchun muhim resurslar va amaliyot usullari keltiriladi.*

Kalit so'zlar: *Tinglab tushunish, IELTS, podkastlar, konsentratsiya, test strategiyalari, audio kitoblar.*

Kirish. *Ingliz tilini o'rganishda tinglab tushunish qobiliyatini oshirish juda muhimdir. Bu nafaqat tilni yaxshi bilishni, balki uning muhitida samarali muloqot qilish imkonini ham beradi. Tinglab tushunish, o'quvchilarga yangi so'zlarni o'rganish, grammatikani mustahkamlash va tinglash paytida nutqni tezda tushunish imkonini beradi. Ushbu texnikalar va usullar, ingliz tilidagi materiallarni yaxshiroq tushunishga yordam berishi bilan birga, o'quvchilarning*

o'zlari ishtirokida gapirish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Bu juda zarur, chunki til o'rganish jarayoni nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirish, balki amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantirishdan iboratdir.

Asosiy qism. IELTS imtihoniga tayyorlanayotgan ko'plab o'quvchilar uchun "Listening" bo'limi ko'pincha murakkab va qiyin ko'rinishi mumkin. Bu bo'limda o'quvchilar tinglab tushunish mahoratini sinab ko'rishlari kerak va buni eng yaxshi usullarda oshirish, tinglov testlarida yaxshi natijaga erishish uchun juda muhimdir. Quyida IELTS tinglash (Listening) bo'limida natijalarni oshirish va tez o'rganishga yordam beradigan eng samarali strategiyalarni ko'rib chiqamiz.

1. Foydali resurslardan foydalanish

IELTS Listening bo'limi ko'pincha ingliz tilidagi turli xil dialektlar, aksentlar va mavzulardagi materiallardan foydalanadi. Shuning uchun, o'quvchilar tayyorlanayotganda maksimal darajada turli xil materiallardan foydalanishlari kerak. Bunda quyidagi resurslar ayniqsa foydali bo'lishi mumkin:

Podkastlar: Podkastlar tinglash IELTS tinglash bo'limi uchun juda yaxshi tayyorgarlik hisoblanadi. Podkastlar orqali turli aksent va mavzularda suhbatlarni tinglash, notanish so'zlar va talaffuzlarni o'rganishga yordam beradi.

YouTube kanallari: Ingliz tilini o'rgatadigan ko'plab YouTube kanallarida IELTS uchun maxsus darslar va simulyatsion tinglash mashqlari mavjud. Bundan tashqari, TED Talks yoki BBC kabi keng qamrovli ingliz tilidagi kanallar IELTS Listening bo'limi uchun realistik mashqlar beradi.

Audobooklar va filmlar: Audobooklar tinglash orqali nafaqat eshitish ko'nikmalarini rivojlantirish, balki so'zlar va ularning talaffuzlarini eslab qolishga yordam beradi. Shuningdek, ingliz tilidagi filmlar, ayniqsa subtitrlar bilan berilsa yordam beradi.

2. Doimiy ravishda trening qilish

Tinglash mahoratini rivojlantirish uchun doimiy ravishda mashq qilish juda muhimdir. Quyida bir nechta foydali amaliyot usullarini ko'rishimiz mumkin:

■ Har kuni kamida 30 daqiqa tinglash mashqlari qilish: O'zingiz uchun jadval tuzing va har kuni IELTS Listening mashqlarini amalga oshiring. Kunlik jadval IELTS testiga yaxshiroq tayyorlanish va doimiy ravishda tinglashga o'rganishga yordam beradi.

■ Qisqa vaqt ichida katta miqdorda tinglash mashqlarini bajarish: Ba'zi o'quvchilar tinglash bo'limini o'rganish uchun uzoq muddat sarflashadi. Biroq, ko'p vaqtni bitta mavzuga ajratish o'rniga, qisqa, lekin intensiv mashqlarni bajarish samaraliroq bo'lishi mumkin.

■ Sekin boshlash va asta-sekin tezlikni oshirish: IELTS testida ovoz tez-tez o'zgaradi va shuning uchun asta-sekin tezroq aksent va tezlikka moslashishga harakat qilish foydali bo'ladi. Dastlabki bosqichlarda sekin va aniq talaffuzlangan matnlarni tinglash, so'ngra tezroq suhbat va murakkab mavzularga o'tish tavsiya etiladi.

3. Notanish aksentlarga o'rganish

IELTS Listening bo'limida ingliz tilining har xil aksentlari – Britaniya, Amerika, Avstraliya va Kanada aksentlari paydo bo'lishi mumkin. Notanish aksentlarga o'rganish maqsadida quyidagi usullarni qo'llashingiz mumkin:

■ Turli aksentdagi podkastlar yoki YouTube videolarini tinglash: Bunday videolar o'quvchiga britan, avstraliya va amerika aksentlarini tushunishga yordam beradi. BBC, NPR yoki ABC News kabi resurslar yaxshi tanlovdir.

■ Notanish aksentlarda filmlar tomosha qilish: Turli aksentlarda filmlar yoki seriallarni tomosha qilish, jumladan Britaniya yoki Avstraliya filmlarini tanlash, aksentlarni eshitish va farqlashni osonlashtiradi.

4. So'z boyligini kengaytirish

IELTS Listening bo'limida muvaffaqiyatga erishish uchun keng so'z boyligi muhimdir. Chunki matnlarda tez-tez notanish yoki murakkab so'zlar uchrab turadi. So'z boyligini kengaytirish uchun quyidagi usullarni qo'llashingiz mumkin:

■ Kuniga 10-15 yangi soʻz oʻrganish: Har kuni yangi soʻzlarni yodlab olish orqali soʻz boyligini oshirish mumkin. Yangi soʻzlarni eslab qolish uchun ular bilan bogʻliq misollar yaratib, matnlar yozish foydali boʻladi.

■ Tematik lugʻat yaratish: IELTS Listening boʻlimi turli mavzularda materiallardan foydalanadi, shu sababli, tabiat, sogʻliq, ilm-fan va texnologiya kabi mavzularda soʻz boyligini oshirish foydali boʻladi.

■ IELTS uchun maxsus soʻzlar roʻyxati bilan ishlash: Baʼzi kitoblar yoki onlayn resurslar IELTS uchun maxsus soʻzlar roʻyxatini taklif qiladi. Ushbu soʻzlarni oʻzlashtirish oʻquvchining tinglash boʻlimida ishlatiladigan atamalarni tezda tushunishiga yordam beradi.

5. Konsentratsiyani rivojlantirish va shoshilmaslik

IELTS Listening boʻlimida muvaffaqiyatga erishish uchun konsentratsiya muhim ahamiyatga ega. Suhbatlar odatda uzoq davom etadi va tinglash paytida chalgʻib qolmaslik kerak. Bir vaqtda bir nechta vazifani bajarishdan qochish: Tinglash mashqlari bilan shugʻullanganda boshqa ishlar bilan chalgʻimaslik uchun diqqatni faqat tinglashga qaratish muhimdir. Suhbat davomida muhim soʻzlarni yozib olish: Ayrim suhbatlarda, ayniqsa murakkab mavzularda, eslatmalar olish foydali boʻladi. Bu maʼlumotni unutmaslikka yordam beradi va javob berishda aniqlikni oshiradi.

6. Test strategiyalarini oʻrganish

IELTS tinglash boʻlimida yuqori ball olish uchun strategik tayyorgarlik qilish, yaʼni toʻgʻri javoblarni belgilash usullarini bilish ham muhimdir. Buning uchun quyidagi maslahatlar foydali boʻlishi mumkin:

■ Savollarga oldindan qarash: IELTS Listening boʻlimidagi savollarga oldindan nazar tashlash suhbatdagi asosiy gʻoyalarni tushunishga yordam beradi. Bu oʻquvchiga tinglash davomida diqqatni qaysi qismga qaratish kerakligini bilishga yordam beradi.

■ Ovoz oʻzgarishlariga eʼtibor qaratish: Ayrim savollarda suhbatdoshlar mavzuni oʻzgartirishi yoki fikrlarida oʻzgarish qilishi

mumkin. Bu kabi holatlarda, diqqatni to'g'ri javobni aniqlashga qaratish muhimdir.

■ Qisqa va aniq yozish: IELTS Listening bo'limida javoblarni qisqa, aniq va oson tushunarli qilib yozish talab etiladi. Qo'shimcha so'zlar va iboralar javobni noto'g'ri ko'rsatishi mumkin, shu sababli javob qisqa bo'lishi kerak.

7. Amaliy imtihonlar o'tkazish

IELTS Listening bo'limida haqiqiy test muhiti bilan tanishish va stressni kamaytirish uchun amaliy imtihonlar o'tkazish juda foydali. Amaliyot IELTS Listening testining strukturasi va qoidalarini tushunish, hamda vaqt bilan ishlashni o'rganish uchun foydali bo'ladi. IELTS Listening bo'limining barcha qismlarini amaliyot qilish: Tinglash bo'limining barcha to'rtta qismini o'z ichiga olgan testlarni ishlash o'quvchiga haqiqiy test sharoitida o'zini sinab ko'rishga yordam beradi. Amaliyotlarni vaqt bilan o'tkazish: IELTS Listening bo'limida har bir savol uchun belgilangan vaqt bor, shuning uchun amaliyotlarni vaqt chegarasida o'tkazish test davomida vaqtni to'g'ri taqsimlashga o'rgatadi.

8. O'z natijalarini tahlil qilish

Tinglash natijalarini tahlil qilish va xatolarni tahlil qilish - bu o'zlashtirish jarayonini yaxshilashning samarali usulidir.

Xulosa. Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, tinglab tushunish bo'limida muvaffaqiyatga erishish uchun samarali strategiyalar mavjud. Eng avvalo, turli xil resurslar – podkastlar, YouTube kanallari, audiokitoblar va filmlar yordamida tayyorlanish lozim. Keyinchalik, muntazam ravishda mashq qilish va notanish aksentlarga o'rganish kerak. Shuningdek, so'z boyligini oshirish va test davomida diqqatni jamlash ham juda muhim. Test strategiyalarini o'rganib, amaliy imtihonlar o'tkazish esa tayyorgarlik darajasini yanada kuchaytiradi. Nihoyat, natijalarni tahlil qilish va xatolarni tuzatish orqali o'quvchi o'zining tinglash mahoratini yaxshilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdous, M. H., Camarena, M. M., & Facer, B. R. (2009). MALL technology: Use of academic podcasting in the foreign language classroom. *ReCALL*, 21(1), 76-95.
2. Alm, A. (2013). Extensive listening 2.0 with foreign language podcasts. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 7(3), 266-280.
3. Berne, J. E. (2004). Listening comprehension strategies: A review of the literature. *Foreign Language Annals*, 37(4), 521-531.
4. Brown, S. (2011). *Listening myths: Applying second language research to classroom teaching*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
5. Chang, A. C., & Millett, S. (2014). The effect of extensive listening on developing L2 listening fluency: Some hard evidence. *ELT Journal*, 68(1), 31-40.
6. Akram o'g'li, U. U. (2024). Literary Significance of Number Archetypes. *Buletin Antropologi Indonesia*, 1(2), 7-7.
7. Akram o'g'li, U. U. (2024). THE IMPORTANCE OF ARCHETYPE STUDIES IN LITERATURE. *XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYALAR*, 1(1), 282-286.
8. Akram o'g'li, U. U. NEGATIVE REPRESENTATION OF WHITE COLOR ARCHETYPE IN "HARRY POTTER AND THE GOBLET OF FIRE".
9. Akram o'g'li, U. U. SIGNIFICANT FEATURES OF COLOUR ARCHETYPES IN ENGLISH LITERATURE.
10. Akram o'g'li, U. U., & Sohob o'g'li, X. N. (2023). Literary analysis of the distinctive features of archetypes and metaphors. *Journal of innovations in scientific and educational research*, 6(3), 10-16.
11. Akram o'g'li, U. U., & Raximovna, S. Z. (2022). THE SYMBOL OF MIRROR IN ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE AND ITS FANTASTIC FEATURES. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(2), 70-74.
12. Akram o'g'li, U. U., Sohob o'g'li, X. N., & O'ktamovna, Y. H. (2022). THE IMPORTANCE OF RIDDLES, PROVERBS AND TONGUE TWISTERS IN UZBEK CHILDREN'S LITERATURE. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(2), 75-77.
13. Rakhimovna, S. Z., & Akram o'g'li, U. U. UDC: 82.091 THE DEVELOPMENT OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE AND ITS REPRESENTATIVES. *SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY*, 29.

14. Sohib o'g'li, X. N., & Akram o'g'li, U. U. (2022). HISTORY OF UZBEK FOLKLORE GAMES AND THEIR PLACE IN CHILDREN'S LIVES. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 2(2), 403-408.

15. Umarov, U. (2023). ANALYSIS OF GOTHIC GENRE ELEMENTS IN THE WORKS OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

16. Umarov, U. (2023). Characteristic features of hero archetype in the example of Harry Potter. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

17. Umarov, U. (2023). PLANTS SYMBOLIZING HUMAN CHARACTER AND APPEARANCE IN THE XX TH CENTURY UZBEK POETRY. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

18. Umarov, U. (2023). REALISM ELEMENTS IN THE NOVEL" A FAREWELL TO ARMS" BY ERNEST HEMINGWAY. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

19. Umarov, U. (2023). THE DEVELOPMENT OF UZBEK CHILDREN'S LITERATURE AS A SPECIAL LITERATURE AND ITS FEATURES. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

20. Umarov, U. (2023). The significant role of archetypes in children's education. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).